

MARBÄCK

VÅR HEMBYGD

2019

Marbäcks bygdeblad

Årgång 10

Stöd hembygdsföreningen och vår målsättning att bevara hembygdens kultur, samt ha en levande Hembygdsgård.
Vi är nu 110 betalande hembygdsvänner, som medlem hör gärna av Dig och kom med förslag på aktiviteter som vi kan genomföra tillsammans.
Medlemsavgiften 100 kr/medlem, bankgiro 225-9109.
Vill Du hyra Hembygdsgården till någon aktivitet, hör med vårt nya vaktmästarpar Julius och Cornelia Källner tel. 010-10 25 71.

Redaktionskommite'

*Björn Karlsson, Christer Källner, Bengt Nilsson,
Karin Söderlund och Johan Örfelth.*

Omslagsbild:

Arbetsgänget vid takläggningen i maj månad.

*Rolf Henriksson, Lars-Åke Gustafsson, Åke och Simon Linnér, Bengt Nilsson,
Karl-Åke Källming, Kurt Nordström, Björn Karlsson, Inger och Lars Källner,
Johan Örfelth, Georg Gustafsson, Anders Sandberg och Gabriel Söderlund.
(fattas på bild Stig Samuelsson).*

ISSN 2001-6247

Ordförande har ordet

Marbäcks hembygdsgård 2018

Några rader om vad som hänt på vår hembygdsgård under året som gått. Vår vaktmästare Rolf Henriksson meddelade under våren att han tänkte flytta och därmed avsluta sin vaktmästartjänst hos oss. Hembygdsförening har haft förmånen att ha Rolf som hyresgäst och vaktmästare i många år. Det är med tacksamhet vi ser tillbaka på åren som varit och önskar Rolf lycka till på Stalpets gård i det nya boendet. Sökandet efter ny hyresgäst och vaktmästare startade omgående med bla.. annons i ortspressen. Vi fick ganska snart intresseanmälan från Julius Källner och Cornelia Tengvall. Efter att vi fått träffa ungdomarna ett par gånger beslutade styrelsen att hälsa dem välkomna som hyresgäster och vaktmästare.

Arbetet med att förnya en sida på ladugårdens tak utfördes under vår och försommar. Efter leverans av takstickor från Göran Johansson påbörjades arbetet. Med stor entusiasm och intresse från medlemmarna gick arbetet lätt och smidigt. Johan Örfeldt var vår sakkunnige handledare under arbetet. Vår förhoppning är att göra taket färdigt under 2019.

Björn hälsar nya vaktmästarparet Julius och Cornelia välkomna.

Undertecknad fick 2015 styrelsens uppdrag att arbeta fram en lösning för Hembygdsgårdens vatten och avlopp. Gårdens vattenförsörjning var i behov av förbättring och avloppsanläggning utdömd av miljöskäl. Flera förslag har ventilerats under åren som gått. På initiativ av Bordsjö bildades en förening för fastigheterna i byn för att tillsammans söka en gemensam lösning på frågan. Slutligen bestämdes att undersöka möjligheten med en överföringsledning till Amaq reningsverk i Aneby för både färskvatten och avlopp. Denna ledning är nu på plats och i

funktion vilket känns bra. Detta har kunnat genomföras tack vare Bordsjö med Lars Knutsson i spetsen. Vi hoppas och tror att detta blir bra för alla fastighetsägare som är med.

För Hembygdsföreningen är detta en ekonomisk utmaning. Vi har sökt stöd och fått det från flera håll. Marbäcks skogsallmänning och Aneby kommun har bidragit. Bordsjö har lovat stöd gällande fasta avgifter till Amaq 15 år framåt. Vid installationsarbetet har Stefan Söderlund sponsrat med grävmaskin och grävmaskinist och Karlssons hyvel och anläggning med material. Flera medlemmar har bistått med handarbete. I lägenheten har också utförts förbättringar. Målning av tak, utbyte av köksluckor, byte av spis och diskmaskin har gjorts. Allt detta sammantaget har krävt både arbete och pengar. Varmt tack, till alla som hjälpt till på ett eller annat sätt, från er ordförande.

Björn Karlsson

Årskrönika 2018

Julfesten 8 jan blev en hellyckad kväll, fullsatt lokal och god mat med trevliga minnen berättade av Lars och Anders Källner, Björn Karlsson. Lars-Olof Nilsson framförde dikten Tomten på ett mästerligt sätt, som tyvärr blev sista gången vi fick höra hans inlevelsefulla tolkning av Viktor Rydbergs dikt. Den 10 juli fick L-O lämna detta jordelivet.

Barbro Ferm hade arrangerat en musikgissning och avslutade sedan med Tomtarnas vaktparad på sitt eget fantastiska och sprudlande sätt att spela piano!

Årsmötet 9 mars var vi ett 25-tal besökare som inledningsvis fick se Reine Jonssons under-bart vackra bilder, i ett program som han kallat Mitt Dalarna, som han gav sin egen tolkning till genom ett rikt ordflöde. Gemenskapen fortsatte sedan vid kaffeborden med frallor och kaka. Björn Karlsson ledde sedan förhandlingarna på ett suveränt sätt, första året som för-eningens ordförande.

Arbetslördag 21 april blev vi 10-talet medlemmar som räfsade och ställde i ordning inför Valborgsmässoafton. Det var i första hand VA-grävningen genom trädgården till grannfastigheten som återställdes. En del städade i Lillstugan och sedan togs ansvaret för transport av material till Valborgsbrasan av Stefan Söderlund.

Valborgsmässoafton 30 april inleddes traditionellt i Kyrkan med god uppslutning av besökare som fick lyssna till Barbro Linnér som höll en andakt, Göran Johansson sjöng till Margareta Wittgårds pianoackompangemang.

Uppe vid Hembygdsgården var det sedan servering i det ruggiga vårvädreret, där det bl.a. serverades varm korv ute på logen. Ett lotteri anordnades där vinsten blev "halva potten" till vinnaren, Jonas Karlsson. Ett naturnära vårtal hölls sedan i ett stilla regn av Lars-Uno Wessman, inramat av Novakörens vackra vårsånger. Fyrverkeri avslutade sedan kvällen men svårigheter med att hålla krutet torrt medförde att kanonsaluten uteblev.

Utflykten till Katrineholm 1 juli besöktes av en stor publik i strålande vackert och behagligt sommarväder. Karin Söderlund inledde med välkomsthälsning och tillsammans med sin far Stefan berättade om gårdens inriktning till mjölk- och köttproduktion. Ett flertal besökare berättade sedan minnen av allehanda slag, Carl Bonde berättade en del historiskt om gården, Per Sixtensson, Björn Karlsson, Birgit Folkesson, Mats Thorin och Kaj Johansson, berättade minnen och anekdoter från ungdomstid och arbetsliv.

Carl Bonde

Stefan och Lillian med barnbarnet Wilhelm.

Björn och Birgit Folkesson

Slätterkvällen 9 aug. vid Hembygdsgården samlade 21 deltagare där slåttern var det "lilla" p.g.a. sommartorkan. I stället blev det ett trivsamt samkväm med kaffe och tårta för Rolf Henrikssons avslut som vaktmästare vid Hembygdsgården. Björn Karlsson riktade tacksamma ord för den tid Rolf på ett förtjänstfullt sätt skött sin tjänst vid Hembygdsgården och överlämnade en penninggåva till vad Rolf själv vill ha, som minne av 15 år som vaktmästare vid Hembygdsgården.

Samtidigt hälsades Julius Källner och Cornelia Tengvall med nyfödd dotter välkomna som nytt vaktmästarpar fr.o.m. 1 juli i år.

Rolf och Ingegärd

Brasafteon 26 okt. var det återigen en trivsamt musikkväll i Hembygds-
gården med sång och musik av Jeanett Axelsson, Thore och Sivert Petters-
son, Göran Landström och Tomas Fransson. 45-talet besökare fick lyssna
till en blandad repertoar med inslag av allsång till många melodier. Den
obligatoriska kvällsfikan bestod av härliga frallor och kaka till kaffet.

Publiken var med på noterna i allsången.

Fotodokumentationen har under året samlats vid 5 tillfällen, men det har tunnats ut med tillförsel av bilder. Den huvudsakliga verksamheten har i stället blivit tillrättaläggande av bildtexter på insamlat material.

Arbeten med VA-anslutning och **Tak**-omläggning är dokumenterade med egna artiklar.

Bengt Nilsson

Riksväg 32

Riksväg 32, med ny sträckning mellan Kulla – Sunneränga invigdes den 4 maj 2018, med bandklippning och festlig inramning vid avfart och samåkningsparkering, Blå Grindar.

Västra kanten av Åseboberget avskalad, och därunder krossverkets arbete i gång, till bra grund för Rv 32.

Där fanns kommunstyrelsens ordförande Lars-Erik Fält, Trafikstyrelsens representant Tanya Jevtic samt representanter från Region Jönköping och Handelskammaren som klippte bandet och gav sina synpunkter på det stora

värdet av förbättringen av Rv 32. Kostnaden för 7,5 km väg blev 170 miljoner kronor.

Denna nya sträckning har diskuterats i mer än 20 år, och den nu färdigställda vägen är gjord efter tredje utredningsförslaget som alla parter accepterat. Tidigare föreslagna sträckningar var bl.a. en västlig och en östlig sträckning samt en breddning och förbättring av den gamla Rv 32, men alla dessa förslag mottogs negativt av lokalbefolkningen och det blev ytterligare längre väntan på en förbättring av vägen. Den gamla affärslokalen i Bredestad inköptes och revs i ett tidigt skede, medan Elimkappellets flyttning eller rivning drog ut en del på tiden för byggstart av vägen. Båda dessa byggnader låg där nuvarande planfria korsningen för Askerydsvägen nu befinner sig.

För alla boende utmed ”gamla 32:an” blir det skönt att slippa all tung trafik och förhoppningsvis en trafiksäkrare väg trots att vägen blir klassad som 100 km-väg med 2+1 fil och viltstaket med två ställen för viltet att passera under vägbanan.

I boken "Gamla papper berättar" skriver Linus Johansson att "vägen är väl lika gammal som mänsklig bebyggelse även om den blott var en stig" men hur gammal Kungsvägen är hade han ingen uppgift om.

Genom Marbäcksbyn kan man nu se en sträcka av den gamla Kungsvägen med stensatta milstolpar vid Hembygdsgården och söderut, och den "gamla 32:an" som nu blivit en bra lokalväg, den byggdes under depressionsåren på 1930-talet och så nybygget år 2018.

Bengt Nilsson

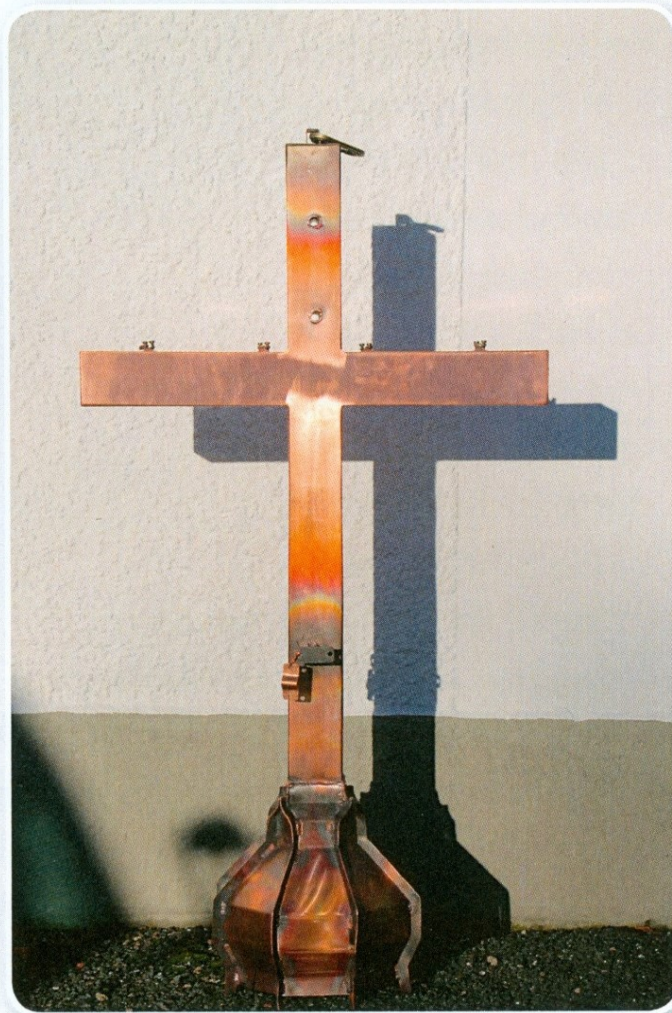
Renovering av Marbäcks Kyrka 2017-18

Under sommaren 2017 påbörjades renoveringsarbete på Marbäcks Kyrka, som skulle omfatta målning av väggar, fönster och utvändiga trädetaljer. Arbetet kom att utföras av Ljungdals Byggnadsvård, Tranås.

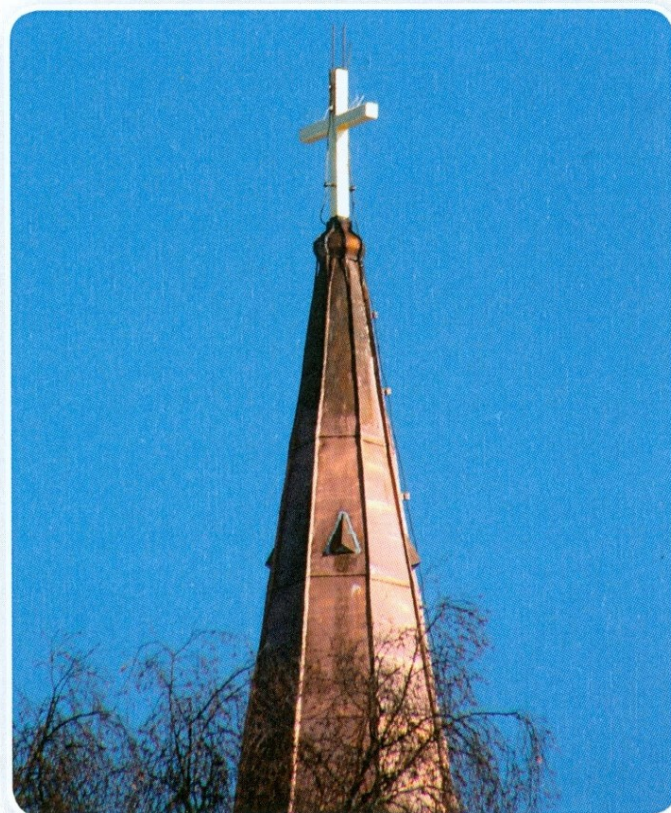
Senast så omfattande renovering utfördes var på 1970-talet. Arbetet beräknades vara färdigt i slutet av augusti månad, men allt efter att tiden gick kom fler fel fram som varit dolda. Många församlingsbor undrade vad kostnaden blev bara för att Kyrkan var ”klädd” med ställningar så länge? Totalkostnaden för renoveringarna uppgick till 2,59 milj., och särredovisning av ställningarna redovisas ej.

Guldkorset på tornspiran var dålig när arbetena kommit ända dit upp. Där konstaterades att korsets träkonstruktion var uppruttet (1972), likaså hade rötskadorna gått ner ett antal meter i själva tornspiran. Ett nytt kors på tornspiran som även fick utbytt rötskadat virke är tillverkat. Även ny kopparplåt på den del av tornspiran som reparerades, glänste i kapp med det guldförgyllda korset när solens strålar lyste över Kyrkan. Snart nog oxiderar

kopparplåten och får sin välkända kopparpatina. Innan ställningarna kunde tagas ner upptäcktes även att delar på Kyrkans tak hade fuktskador som måste åtgärdas. När allt var klart hade den rekordvarma sommaren 2018 redan gått till historien, och med den även reoveringen av Marbäck's Kyrka för denna gången. Slutbesiktning av arbetena gjordes den 15 aug. 2018

Bengt Nilsson

Ladugården från Udden

Det hela började med att Marbäcks hembygdsgård bildades den 11 maj 1936 på initiativ av kyrkoherde Wastesson. Den stora tomten med utsikt över sjön Ralången fick man skänkt av Greve Carl Bonde. Huvudbyggnaden köptes in och flyttades från Askeryds Prästgård. Två flygelbyggnader uppfördes, den ena kom från Klinten och loftsboden från Biarp. Portlidret på gården kommer ifrån Kopparp och bastan från Äng. Senare skulle även en ladugård komma att tillföras till gården.

Ladan på sin ursprungsplats, Udden.

I en årsskrift från 1994, skriven av Roland Svärd, går det att läsa om hur Marbäcks hembygdsgård har fått en äldre ladugård från 1700-talets början skänkt av Greve Carl Bonde. Den kom ifrån Udden och var lite annorlunda i sitt utseende med timmer ända upp inock.

Nedplockning av ladan december 1994.

Den 31 maj 1996 hölls det invigning av den ”nya” ladugården i Marbäck. Roland Svärd var huvudkraften bakom planeringen och uppsättandet av ladugården. Då liksom idag var det många ideella krafter som deltog i hela arbetet. Platsen för uppsättningen var under diskussion en tid men styrelsen enades om plats till slut.

Arbetagänget har gjort bra ifrån sig första kvällen.

mans med Johan Örfelth ordnade med byggställning och förberedde för det nya taket. Göran Johansson hyvlade upp de nya stickorna, hela 7900 stickor krävdes för ett takfall på sina 65m². Många ideella krafter hjälpte till att lägga det nya sticketaket. Takbytet delades upp på 3 arbetstillfällen och kostade sammanlagt 35000 kr inkl. moms.

När jag läser Rolands avslutning av sin årsskrift kan jag inte annat än hålla med honom. Det är viktigt att vi fortsätter försöka bevara vår historia och samtidigt dokumentera det vi gör idag som kommer bli historia med tiden.

Resultatet.

Nytt sticketak

Tiden har satt sina spår och i maj månad 2018 började man byta ut sticketaket på den ena halvan av ladugårdstaket. Planen är att man ska fortsätta med nästa halva kommande år. Björn Karlsson tillsam-

”Föreningens uppgift är att vara en medelpunkt för hembygdsvärdens intresse, samt att hos ortens befolkning väcka kärlek till hembygden och dess minnen från gångna tider.”

Roland Svärd 1994

Karin Söderlund

Några notiser om Råby

Själva namnet Råby har sannolikt sitt ursprung i förhistorisk tid och betyder ungefär boplatsen, gården/gårdarna vid rågången. Att platsen varit föremål för mänsklig aktivitet sedan lång tid tillbaka avslöjar även fornlämningar i omgivningen med stensättningar, rösen och gravhögar från bronsåldern och kanske till och med stenåldern. Läget invid sjön och Svartåns vattensystem lär ha lockat till tidig bosättning på platsen.

Vid 1500-talets mitt bestod Råby av åtminstone två gårdar. Den ena, västergården, tillhörde riksrådet Birger Nilsson Grip (d.1565) och brukades av en man vid namn John. Den andra gården ägdes av Jöran Bonde (d.1598). Denne Bonde skrev sig till Råby och bodde även där.

Under Nordiska sjuårskriget 1563-1570 härjade dansken i våra trakter. De roade sig bland annat med att bränna ett antal gårdar och använde Säby kyrka som stall till sina hästar. Nyss nämnde Jöran Bonde hade Hästeryd i Frinnaryd socken som sin sätesgård vid den här tiden, vilken blev bränd av danskarna. I grevskapsfogdens register på "Adelens landbönder och theirers Rennte udi Greffwe dömett i Norra och Södra Widbo pr Anno 1576" står att läsa om Jöran Bonde: "Råby, bebos aff honom sedan Hestrijd blef brenth". Han använde alltså den närbelägna gården i Råby som sin bostad sedan Hästeryds byggnad lagts i aska och ruiner.

I mitten av 1800-talet fanns fyra gårdar i Råby. Ett hemman 3/8 mantal kronoskatte, brukad av K. J. Israelsson. Västergården 3/8 kronoskatte, brukad av Samuel Eriksson. Östergården 1/4 frälse, arrenderad av Lars Svensson. Samt ytterligare en gård 1/4 mantal frälse, arrendator K. Fredrik Sandberg. Liljenbergska fideikommisset som räknade flera gårdar i socknen var även ägare till gårdar i Råby. När fideikommisset sålde ifrån dessa gårdar köpte brukaren Frans Sandberg Råby Östergård och brukaren Frans O. Samuelsson Råby Västergård. Nuvarande ägare till Råby av idag är Håkan Samuelsson.

Christer Källner

Söndagen den 30 juni kl. 14, inbjuder Håkan o Lisbeth Samuelsson oss till besök på gården Råby, där vi får ta del av gårdens historia m.m.

Marbäck's hembygdsförenings Program för 2019

Årsmöte den 8 mars kl 19,
Carolin Wittrin sjunger och spelar för oss, kaffeservering och
årsmötesförhandlingar.

Arbetsdag den 27 april kl 9-13
Vårröjning inför Valborgsmässofirandet, tag med handredskap,
föreningen bjuder på förmiddagskaffe.

Valborgsmässofirande den 30 april
Inledning traditionellt i tillsammans med Kyrkan, servering i
Hembygdsgården, vårtal vid brasan av Anders Källner.

Sommarutflykt den 30 juni
Vi besöker i år Råby, samling kl 14, där Håkan och Lisbeth
Samuelsson hälsar oss välkomna.
Medtag kaffekorg.

Slätterafton den 8 aug. kl 18
Tag med slätterredskap, föreningen bjuder på kaffe.

Brasafton den 25 okt. kl 19
(Program ej fastställt, annonseras).

Fotodokumentationen onsdagarna 13 och 27 februari kl 18.30

**Titta gärna på Hembygdsföreningens Hemsida
där foton och aktuella tider finnes.**